

4. Гіденко Є. С. Кібербулінг: насильство в соціальній мережі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2021. № 50. С. 26–29.
5. Гоян І., Данилова Т. Вплив соціальних мереж на психологічне функціонування особистості: до постановки проблеми. Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія». 2021. Том 12, № 4. С. 118–124.
6. Кириченко О. В. Соціалізація підлітків у цифрову епоху: нові виклики для психології / О. В. Кириченко. Освіта і суспільство. 2020. № 5. С. 45–50.
7. Котлова Л. О., Долінчук І. О., Хоменко Н. В. Психологічні особливості користувачів соціальних мереж. Дніпровський науковий часопис публічного управління психології права. 2023. № 6. С. 101–106.
8. Лазаренко О. А., Веретенко, Т. Г. Формування безпечної поведінки в Інтернет-мережі. Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук XXI століття. 2020. С. 26–34.
9. Литвин Н. М. Психологічний вплив соціальних мереж на розвиток підлітків: ризики та можливості. Психологія розвитку. 2021. № 4. С. 15–22.
10. Смілянець Т. Вплив соціальних мереж на психологічне здоров'я підлітків. Наукові інновації та передові технології. 2024. № 8(36). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-8\(36\)-1667-1677](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-8(36)-1667-1677)

Олійник Ольга

Науковий керівник – асист. Логвись Ольга

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ ТРИВОЖНОСТІ НА МОТИВАЦІЙНУ СФЕРУ СТУДЕНТІВ

У сучасних умовах інтенсивних соціальних змін та зростання академічного навантаження студенти все частіше стикаються з психологічним напруженням, що актуалізує необхідність аналізу їх мотиваційної сфери. Одним із вагомих факторів, що впливають на навчальну активність та цілеспрямованість, виступає тривожність, яка здатна як стимулювати досягнення, так і блокувати внутрішні ресурси особистості. Однак ступінь та характер цього впливу значною мірою зумовлюється різноманітними соціально-психологічними чинниками, тому обґрунтування останніх є важливим для розуміння механізмів регуляції поведінки, виявлення ризиків соціальної дезадаптації і розроблення ефективних психолого-педагогічних стратегій підтримки в освітньому процесі.

Аналіз психологічної літератури (І. Городняк [1], Н. Іванова [2], Є. Калюжна [5], С. Семчук [3], Н. Токар [4], Н. Шевченко [5] та ін.) показує, що тривожність може як активізувати, так і блокувати мотиваційні процеси, а її вплив визначає рівень залучення в освітній процес закладу вищої освіти, високої ініціативності та значної готовності до подолання труднощів у студентському середовищі. Проте соціально-психологічні чинники впливу тривожності на мотиваційну сферу студентів не розглядалися.

Мета статті – обґрунтування соціально-психологічних чинників впливу тривожності на мотиваційну сферу студентів.

У динамічному освітньому просторі мотивація студентів виступає ключовою умовою їх успішності, професійного становлення та особистісного розвитку, однак її формування нерозривно пов'язане з емоційними станами, зокрема рівнем тривожності. Остання при цьому може виконувати як адаптивну функцію, спонукаючи до мобілізації ресурсів і досягнення

значущих цілей, так і деструктивну – знижуючи як навчальну активність, так і впевненість у власних можливостях та здатність особи до саморегуляції. Водночас характер впливу тривожності на мотиваційну сферу студента не є однозначним, оскільки він опосередковується низкою соціальних і психологічних умов, що визначають сприйняття студентом навчальних вимог. Тому обґрунтування соціально-психологічних чинників взаємозв'язку тривожності та мотивації дає змогу обґрунтувати ефективні стратегії підтримки студентської молоді.

Зазначимо, що тривожність суттєво впливає на мотиваційну сферу сучасних студентів, оскільки визначає здатність спрямовувати психічні ресурси на досягнення важливих навчальних цілей. За помірного рівня вона може виконувати стимулюючу функцію, підвищуючи відчуття відповідальності, зосередженість та прагнення до успішного результату. Проте надмірна тривожність призводить до зниження внутрішньої мотивації, а в такому стані студент втрачає віру у власні можливості, знижується почуття компетентності та цілеспрямованості, що формує негативне ставлення до навчання.

Охарактеризуємо низку соціально-психологічних чинників впливу тривожності на мотиваційну сферу студентів.

Так, підтримка однокурсників, друзів і викладачів відіграє важливу роль у зниженні тривожності та формуванні позитивного ставлення до навчання, оскільки забезпечує емоційну стабільність і відчуття належності. Коли студент відчуває, що його приймають, вислуховують і готові допомогти, він сміливіше висловлює думки, ставить запитання та бере участь у навчальній діяльності. Як стверджує С. Семчук, «позитивна соціальна взаємодія сприяє зростанню у студентів впевненості у власних силах, що стимулює постановку реалістичних, але амбітних цілей. Внаслідок цього тривожність трансформується у конструктивне хвилювання, яке підштовхує до відповідальної поведінки» [3, с. 19]. Натомість відсутність підтримки або досвід соціальної ізоляції посилюють почуття невпевненості, викликають страх оцінювання та блокують пізнавальну ініціативу суб'єкта навчально-професійної діяльності.

Високі очікування батьків, викладачів чи колективу також значною мірою впливають на мотиваційну сферу студентів, оскільки визначають їхнє відчуття відповідальності, успішності та самоцінності. Якщо очікування співвідносяться з можливостями студента, вони можуть стимулювати його до зусиль і досягнення високих результатів. Проте, за словами І. Городняк, «надмірний тиск з боку значущих інших формує страх помилки, що підвищує рівень тривожності і гальмує ініціативність. Така тривожність проявляється у перфекціонізмі, униканні складних завдань і залежності від зовнішнього схвалення» [1, с. 291]. Порівняння ж себе з іншими студентами формує відчуття конкуренції та породжує сумніви у власній компетентності й призводить до зниження самооцінки й втрати суб'єктної позиції у навчанні.

Психологічний клімат групи значною мірою визначає емоційний фон навчальної діяльності та безпосередньо впливає на рівень тривожності студентів. Якщо в академічній групі панує атмосфера відкритості, взаємної підтримки та довіри, студенти почуваються захищеними

і можуть вільно проявляти свою активність. Позитивний клімат знижує страх оцінювання, сприяє формуванню внутрішньої мотивації та розвитку пізнавального інтересу. В таких умовах, стверджують Н. Шевченко та Є. Калюжна, «помірна тривожність виконує мобілізаційну функцію, при цьому підтримуючи відповідальне ставлення до навчання. Натомість наявність значних конфліктів, напруженості та недовіри у групі формує хронічний стрес, який поступово виснажує мотиваційну систему суб'єкта» [5, с. 19]. Під час конфронтації студенти орієнтуються на самозахист, що блокує готовність до співпраці, а порушення емоційного комфорту призводить до деструктивного стилю спілкування.

Наявність наставника або куратора відіграє важливу роль у зниженні тривожності студентів, оскільки забезпечує індивідуальний супровід, підтримку та орієнтацію у складних ситуаціях. Наставник, на думку Н. Іванової, «допомагає студенту визначити сильні сторони, сформувати адекватні цілі та розвинути навички саморегуляції, що підвищує впевненість у власних можливостях» [2, с. 22]. Завдяки цьому тривожність знижується, оскільки студент відчуває, що має ресурс для подолання труднощів і не залишається наодинці з проблемами. Наставництво також формує мотивацію до саморозвитку, оскільки демонструє перспективність зусиль і створює відчуття значущості власних досягнень. Натомість відсутність підтримки з боку викладачів або куратора може викликати дезорієнтацію, невпевненість і страх помилок. Особливо негативний вплив має наявність конфліктів у студентському колективі, які підривають довіру їх учасників та знижують емоційну безпеку. У таких умовах студенти уникають активності та втрачають інтерес до навчання.

Сформовані комунікативні навички також значною мірою визначають якість соціальної взаємодії студента та впливають на здатність реалізувати власні мотиви у навчальній діяльності. Розвинені навички спілкування допомагають ефективно виражати думки, ставити запитання, домовлятися та встановлювати конструктивні відносини з однолітками і викладачами. Це знижує тривожність, оскільки, як доводить Н. Токар, «студент відчувається впевненим у соціальних ситуаціях і не боїться негативного оцінювання. Здатність до активного слухання, емпатії та аргументації сприяє формуванню авторитету, що підвищує мотивацію до участі в колективних формах навчання» [4, с. 152]. У такому середовищі мотивація стає внутрішньою, оскільки студент відчуває контроль над ситуацією та можливість впливати на результати. Натомість низький рівень комунікативної компетентності часто призводить до соціальної тривожності, яка ускладнює взаємодію, викликає страх публічних виступів або відповідей на заняттях. Студент із труднощами у спілкуванні може уникати групових проєктів, що позбавляє його можливостей для самореалізації.

Отже, соціально-психологічні чинники визначають характер впливу тривожності на мотиваційну сферу студентів, оскільки саме соціальне оточення формує емоційний фон навчальної діяльності, відчуття підтримки та можливість самореалізації. Зокрема, позитивні взаємини з однокурсниками, друзями та викладачами знижують рівень тривожності,

підвищують впевненість в собі та стимулюють соціальну активність, тоді як соціальна ізоляція або брак підтримки посилюють страх помилок і знижують ініціативу; високі очікування та порівняння з іншими можуть створювати надмірний тиск, деформувати цілі та блокувати внутрішню мотивацію; сприятливий соціально-психологічний клімат, заснований на довірі та відкритості, допомагає зберігати емоційну стабільність, на відміну від конкуренції й конфронтації, що підсилюють тривожність; наявність наставника або куратора забезпечує орієнтацію та підтримку, тоді як конфлікти у колективі руйнують зацікавленість у навчанні; рівень розвитку комунікативних навичок визначає, чи зможе студент долати істотні труднощі, взаємодіяти з соціальним оточенням і реалізовувати власні мотиви, або ж підвищена тривожність стане бар'єром для саморозвитку. Саме якість соціально-психологічного довкілля визначає, чи трансформується тривожність у ресурс мотивації, чи стане вагомим чинником дезадаптації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Городняк І. В. Вивчення тривожності крізь призму соціального досвіду особистості. Вісник Одеського національного університету. Психологія. 2018. Т. 13, вип. 5. С. 290-294.
2. Іванова Н. Мотивація психологів до професійної діяльності: поняття, зміст та функції. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. 2016. С. 21-24.
3. Семчук С. Вплив тривожності на становлення особистості. Соціальна педагогіка: теорія і практика. 2008. № 1. С. 18-22.
4. Токар Н. Ф. Динаміка мотивації студентів в процесі професійної підготовки. Педагогіка і психологія. 2007. № 4. С. 151-154.
5. Шевченко Н. Ф., Калюжна Є. М. Гіперфункція тривожності: превентивна стратегія. Практична психологія та соціальна робота. 2017. № 7 (100). С. 17-22.

Сауляк Діана

Науковий керівник – доц. Чайковська Ганна

СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІГРАХ З ПРИРОДНИМИ МАТЕРІАЛАМИ

Сенсорний розвиток становить підґрунтя для формування пізнавальної діяльності дитини, зумовлюючи її інтелектуальну активність, здатність до навчання, комунікації та соціальної адаптації. Найбільш інтенсивне становлення сенсорних функцій відбувається у дошкільному віці, який вважається сенситивним періодом для засвоєння сенсорного досвіду, що безпосередньо впливає на розвиток мовлення, мислення, емоційно-вольової сфери [1]. Сучасні тенденції дошкільної педагогіки акцентують увагу на необхідності використання інтерактивних форм діяльності, що активізують різні сенсорні канали. З-поміж них особливу цінність мають природні матеріали, які, завдяки своїм текстурним, зоровим, нюховим і акустичним характеристикам, виступають багатфункціональним засобом сенсорного впливу на дитину [2; 5]. Разом з тим, актуалізується потреба у розробленні й упровадженні ефективних педагогічних методик, орієнтованих на системне й цілеспрямоване використання природних ресурсів у процесі сенсорного виховання дошкільників.